
Май 1.

1871.

Книжка 15.

Налската непогрѣшимость

Колкото важни и да сѣ военнито и политически приключенія които привличахъ не само въ Германіѣ но и въ цѣлѣ Европѣ всеобщото вниманіе, днесъ сѣществува въ пространното Нѣмско отечество и едно друго важно движеніе, и една друга борба, борба благородна за независимостьта на чловѣческый разумъ, за свободата на съвѣстьта. При всичкыты побѣдоносни торжества на Нѣмцыты въ Францѣ, нѣмската философія не е казала юще послѣдното си слово въ борбата си за независимостьта на чловѣческый духъ, и тя, силна и непоколебима въ началата си, развива днесъ и другъ прѣпорѣкъ, отваря новѣ войнѣ, колто ни припомнюва великото вѣроисповѣдно движеніе и кръвопротитныты боевы въ Западъ презъ 15-ый и 16-ый вѣкъ, отъ лѣто 1517—1648, сиречь, до прочутый въ политическый свѣтъ Уествалійскы Договоръ, въ който ся най напредъ припозна свободата на вѣроисповѣдиата съвѣсть, противъ самокорыетныты и властолюбивы проповѣдуванія на Римъ.

I.

Какъто преди нѣколко время множество Чехи бѣхъ ся стекли отъ всякаде въ градъ *Констанцъ* за да почтѣтъ памятьта

на безсмъртниятъ имъ съотечественникъ и мъченикъ, *Иоанн Гуса*, когото ⁽¹⁾ могущественната въ времето му папска власть изгорѣ живъ въ него градъ защото бѣше влигналъ гласъ противъ злоупотребленията ѣ, така на 1868 множество Нѣмцы, особенно же по върховните представители на нѣмскѣтъ наукъ, бѣхъ ся събрали отъ всѣкаде въ крайрайнскый градъ *Вормсъ* (Worms). За да посвѣтятъ единъ памятникъ на *Лутера*, освободителъ на нѣмскый духъ и на нѣмскѣтъ вѣроисповѣдиж съвѣсть отъ тежкото иго на Римскый Католицизмъ. Тойзи памятникъ ся посвѣти дѣйствително, и на него ижтешественникътъ прочита на нѣмскы слѣдующый надписъ: **Въ тѣя начала азъ съмъ непоколебимо убѣденъ; азъ не могахъ да сторѣхъ другоиче; Богъ да ми дойде на помощъ ⁽²⁾!** Тѣя достопамятны слова е произнесълъ *Лутеръ* на 3 *Януарія* 1521 въ същый градъ *Вормсъ* предъ едно многочисленно гражданско събрание, отъ което папскый посланикъ *Алеандро* бѣше поискалъ наказаніето му за не съгласихъ му съ папскыты поученія проповѣдь, и предъ което *Лутеръ* не ся отказа да ся представи. Какво произлезе послѣ отъ тѣзи непоколебимостъ въ *Лутерувыты* убѣжденія срѣщу папството, това го показахъ слѣдъ малко самити дѣла, които ся извършихъ въ сѣвернѣ Германіѣ, въ Англіѣ, въ Холандіѣ, въ Даніѣ, въ Шведіѣ, въ Норвегіѣ, които венчки, съвѣтъ че, като ся отказахъ отъ папството, не сполучихъ да влѣзжъ, ако и да го търсихъ трудолюбиво, въ пѣтътъ на Историческѣтъ вѣроисповѣдиж евангелскѣ истинѣ, обаче, и до днесъ іоше, съ са-

---

(1) За него имамы единъ добъръ и пространъ членъ, испратенъ, іоше преди мѣсецы за обнародваніе въ *Читалище*, отъ *Свищовъ*, но той, както и много други, остана и до днесъ необнародванъ, по причинѣ че, като располагамы само отъ 32 страници, намѣтвамы много затрудненія въ нарежданіето на матеріалтъ. Но понеже времето е всякога най добрый учитель, вѣй ся надѣемъ че съ него сячко ще може да ся поправи, ако Настоятелството ся погрижи да земне за наущжъ годниж други мѣркъ, като да може да ся улесни работата въ всяко отношение.

(2) Hier stehe ich; ich Kann nicht anders; gott elfe mir!

мото си стояніе засвидѣтелствуваѣтъ какво силно вліяніе имахъ въ Западното общество Лутеровиѣ убожденія!

Папството обаче не са ползува!

• Като Историкъ, като богословецъ, като Христіанинъ, като гражданинъ, азъ не мога да приѣмнѣ догматъ за непогрѣшимостъ на Папата, провиква ся днесъ изъ университетъ въ Мюнхенъ единъ достоуважаемъ седемдесятогодишенъ старецъ, отецъ *Деллингеръ*, когото капи тамошнѣй Архіерей да признае тѣзи непогрѣшимостъ, като свято поученіе на Римскокатолическѣтъ церквѣ! Какво ще произлезе отъ тойзи выкъ на единъ просвѣщенъ вѣроисповѣднъ съвѣсть, времѣто не ще ся забави да го покаже. Главното е че той ся чу, и че, днесъ за днесъ, Германія пакъ става зрѣлище на едно вѣроисповѣдно движеніе противъ папскыѣ властолюбивы домогванія. Деллингеръ приѣма сърадователны писма отъ всякаде, и уже не само множество отъ събратіята му и отъ съотечественницѣта му, но, какъто въ времѣто на Лутера, така и днесъ, и князове и разны общества го насърдѣваѣтъ въ научнѣтъ му борбѣ за вѣроисповѣдны права на чловѣческѣтъ съвѣсть. Гордый Римъ, слѣдъ дълговременныѣ си трудовы за да направи щото съвѣстьта на всичкото католическо общество да завѣси само отъ него, поиска, най-послѣ, да увѣщае дълото си и съ прогласеніето на непогрѣшимостъ-тъ на Папата, при всичко че, помежду същѣтъ католици, бѣхъ ся вдигнали тукъ-тамъ благочестиви но доблестни гласове за да покажѣтъ и неосновность-тъ и безумѣстность-тъ на тѣзи новѣ догмѣ, която ся провъзгласи, истиннѣ, въ Римъ на 18 Юлій мнѣлаго лѣта, но която ся приготвяване отъ дълго время, и за торжественното провъзгласеніе на коѣто само бѣше ся свикалъ отъ Свѣтѣй Отецъ Римскокатолическѣй Вселенскѣй Сѣборъ.

Имамы предъ очи едно важно списаніе, което, іоще при първото си появленіе на 1869, произведе въ Западнѣ Европѣ животно впечатлѣніе. Заглавіето на това списаніе, което ся такожде отдава на ученѣй Деллингеръ, е *Папата и Сѣборѣтъ* (*Le Pape et le Concile*), и въ него читателътъ намѣрва подробно сичкѣтъ Исторіѣ на тѣзи невѣдѣ-

гмж която има за начало ненасытното беоократическо властолюбие на Римскій дворъ, а е основана на най лъжовныты и най искусственно искованы писменны ужь доказательства.

Цѣль тринадесять вѣкове отъ начала на Христіанството, въ всякъжѣхъ пространѣхъ книжевнось не става никаде слово за непогрѣшимость-тѣхъ на Папата. Никой отъ стариты источники на вѣржѣхъ, никой Катихисисъ, никое църковно Списание не говори че Папата е непогрѣшимый толкователь на вѣроисповѣдныты дѣла, нищо въ Церковното Общество не ся е пріяло като едно рѣшеніе са мона Папата, и далечъ сѣхъ были вѣрнити въ оня времена отъ да мыслятъ че Папата е върховенъ начальникъ на Церквѣхъ. Ето, съ съкращеніе, какъ развива тоя предметъ гореспоминутата книга. 1-о Папити не сѣхъ имали никакво участіе въ созиваніето на събориты. Всичкити по важни и по знаменити събори сѣхъ ся събрали по заповѣдъ на Императорыты, и никогатѣхъ не сѣхъ ся допытали за това до Папата предварително. 2-о) Предсѣдателството на тыя знамениты събори не ся е дало всякога на Папыты или на тѣхныты представители, какъ-то за това свидѣтельствува історіята. 3-о) Нито догматическити рѣшенія на тыя Синоды, нито оня, които ся касаѣхъ до церковното, вообще, установленіе, немахъ нуждѣхъ отъ подтвержденіето на Папата. За тѣхното приспособленіе въ Обществото, достаточно е было общото одобреніе на мѣстныты церкви. 4-о) Въ состояніе на цѣль хилядо годинь, не ся е случило, щото единъ Папа да отправи до всеобщѣхъ церквѣхъ нѣкое вѣроисповѣдно рѣшеніе, сочинено за вситы вѣрующы. 5-о) Папити немахъ нито законодателнѣхъ, нито изпълнителнѣхъ, нито сѣдителнѣхъ върховнѣхъ силѣхъ, и ако на 343 Сардікійскый мѣстный Синодъ нѣхъ даде нѣкакси случай да иматъ притязанія върху послѣдното отъ тыя преимущества, всеобщата обаче Церква отблъсна винагы тѣхъ притязанія, и Африканскити Архіереи писали презъ 419 до Папа Боіфацій: *«Рѣшени сме да не претърпимъ никога тѣхъ гордостъ»* (Non sumus jam istum typhim passuri). 6-с) Никому тогаваше презъ ума да иска да ся избави отъ церковныты задълженія чрезъ Римскыты епископы, и всякъжѣхъ за людѣхъ бы помислилъ оногози които бы платилъ за да ся осво-

боди отъ нѣколко зѣдлженія, какъ-то ся испослѣ пріа въ Римъ. 7-о) Римскити Епископи немахъ тогасъ никакъ силъ да исключатъ изъ Христіанското Общество едно лице или една цѣль церквъ, така щото това исключеніе да има послѣдствие за положеніето имъ и срѣщу другити церкви. 8-о) За много время въ Римъ никой не приказваше че Ап. Петръ былъ ужъ оставилъ като наслѣдіе нѣколко права на Римскити си пріемницы, и за това почна да става слово само отъ л. 431. 9-о) Папскитъ называема системъ, споредъ коѣто Папата има цѣлность-тъ на силѣтъ, а всичкити други епископи не сж освенъ негови помощници, негови служители, негови дѣйци, и че всяка сила проистича отъ неговѣтъ, тажъ системъ отворя съ ужасъ и най великий и най добрый Папа, Великий ⁽³⁾ именуемъ Григорій (прест: на 604). 10) не само е имало независимы народы церкви, но много отъ тѣхъ нито сж были нѣкога въ сношеніе съ Римскѣтъ Церкви, какъ-то на примѣръ староуважаемыи Арменска, Месопотамійска, и Сироперсійска, Еѳіопійска или Авусинійска церкви, за които нема никакво доказателство че тѣ сж были подъ властью на Римскый Папа. И въ Западъ даже, Ирландійската Церква, а съ неѣ, церквата на великѣ Британіѣ, останѣ за много время въ едно независимо положеніе, безъ да претърпятъ нѣкое вліяніе отъ Римъ.

Отъ това сичко става явно че, и въ Западъ іоще, всяка церква мѣстна имала е свое особено управление въ сичкити си дѣла безъ, зарадъ това, да ся е повреждало догматическото ѣ съединеніе съ всеобщѣтъ съборнѣ церквъ; съхранявала е собственыи си по преданіе обычаи и собственыи си порядокъ; когато сж ся раждали церковни въпроси и спори касющи ся до цѣлостѣтъ на Христіанството и не отъ общъ важность, тѣ сж ся рѣшавали на мѣстото си; римскый Епископъ, ако и да му ся е отдавала едно почетно само първенство, не ся е вѣтсвалъ, и не е ималъ право да ся вѣтсва въ управленіето на другити частны церкви. Само Вселенскити събори ся имали право да издадѣтъ всеобщи за всеобщѣ-

(3) Сжщый Папа строго осаждалъ и новопоявившій ся тогасъ титулъ *Вселенскый Патріархъ*.

тъ църквѣ законы и догматически рѣшенія задължителны за сичкы, и за сжцій Папа.

Това ны учи Історіята, и това подтверждахтъ церковници списатели.

II.

Каква разлика между тѣя історически истинны и дѣйствитѣлнѣ многошумливѣ догмѣ за непогрѣшимостѣ на единѣ смъртенѣ чловѣкъ, каквото имя и да носи той!

До девятый вѣкъ нищо іоще не бѣше ся, сжщественно измѣнило касателно до горезложенното управително състояніе на Хрістовѣтъ църковѣ, при всичко че разны знакове на властолюбіе бѣхъ ся уже явили въ Римѣ. Но въ срѣдѣ тойзи вѣкъ (845), появи ся като изъ подѣ землѣ единѣ сборѣ отъ парочно искованы и *Лжеисидорски* *называемы рѣшенія*, (*Décrétales de Pseudo isidore*), на които послѣдствіето надмивѣло е и самыты намѣренія на лжеписателѣтъ. Тази хитростъ преобразува въ Западѣ церковното управление, противѣ което вѣсточната църкова праведно ся гордѣе че протестува іоще тогава съ сичкыты сисилы.

Подобенѣ примѣръ на едниѣ книжевниѣ хитростѣ, която сполучи тѣй добръ, на да ли бы ся намѣрилѣ въ всеобщѣтъ Історіѣ. Отъ триста години на самѣ тѣя искованѣ лѣжа ся е неоторимо изобличила; по нещастію, началта която имаше тѣ за цѣль да распространи и положи въ дѣйствіе, достигнѣли да ся закоренятѣ толкосѣ глѣбоко въ западниѣтъ църковѣ, и тѣя сж толкосѣ тѣсно свѣрзани съ історическото развитіе на тѣзи църковѣ, щото откритіето на лѣжѣтъ едвамѣ сполучи да расклати нѣколко убѣжденія въ нѣдр та ѣ.

Около сто лѣжовны на първыты Папы преписуеми рѣшенія (*Décrétables*) ся исковахъ въ онова время по крайбрѣжныты райнискы французскы тогасѣ населенія. Самата цѣль на изобретателитѣ на тѣя лѣжовны писма бѣха да обезпечѣтъ на по-долныты епископы независимостѣтъ имѣ срѣщу митрополитыты и другыты началства, и тѣзи цѣль трѣсили тѣ да достигнѣтъ чрезѣ увеличаваніето на папскѣтъ силѣ. Ето какѣ ся е положила най-напрѣдѣ основата на абсолютиѣтъ папскѣ монархіѣ, и ето гдѣ си има изворѣтъ и догмата за папскѣтъ непогрѣшимостѣ!

Онова, което най-много спомогна за развитіето въ Западъ на тѣя двѣ пѣща е лъжовното начало, че съборнити рѣшенія, за да бждѣтъ приспособими, имали нуждѣ отъ одобреніето или потверденіето на папата, и че, въ върховнѣтъ си силѣ, другити вси епископи сѣ считали само като негови помощници или негови намѣстници, а той като главнѣй и единственѣй началникъ на всеобщѣтъ церквѣ. Послѣдствіе необходимо на това лъжовно поученіе е личната на Папата непогрѣшимостъ и безграничното негово началство надъ всичкѣтъ церквѣ, безъ никакво правило, безъ никакъвъ законъ, освенъ законѣтъ на самопроизвольтъ си.

На такива лъжовны и други нарочно искованы писменны ужъ и исторически доказателства ся основаважтъ огромнѣти папски преимущества. Трѣбало бы не единъ краткъ членъ, но единъ голѣмъ томъ, за да ознакомимъ само читателити си съ щото ся писа въ Францѣ и Германіѣ за тоя предметъ отъ ревностни и учены Католици, міряне или Клирици, както *Гратри* и *Ласеитъ* въ Францѣ, *Деллингеръ* и други много въ Германіѣ, при всячко че трудовети имъ вмѣсто награждъ, навлекохъ имъ всякакви укори и строги наказанія. Папата, споредъ вървежѣтъ който бѣхъ дали на работити въ Западъ неговити дѣйци и служители, трѣбаше да ся провъзгласи непогрѣшимъ, и това не ся видѣ никаква новостъ предъ очити на оии, които сѣ были малко или много ознакомени съ стремленіята на Папо-римското Богословіе.

Дѣйствително, слѣдъ поученіето че Папата стои по горѣ и отъ самыи Вселенскы Събори, предметъ който ся развиваше юще презъ петнадесатѣй вѣкъ (1440—1470) въ Западъ отъ *Торкемада*, *Caristrano* и п. ч., началата които распривахъ за непогрѣшимостѣтъ на Папата, въ 16-ый вѣкъ, *Томасъ де Віо* или *Кажьтанъ* (*Thomas de Vio ou Cajetan*), *Мелхиоръ Кано* (*Melchior Cano*), *Рюардъ Танеръ* (*Buard Tapper*), не сѣ никакъ странни, при всячко пакъ че, и въ олія юще времена, отъ разны мѣста ся вдигахъ силни и благородни гласове противъ подобны поученія, за честь на чловѣческѣй разумъ. Ето що пишеше и узаконяваше въ лѣто 1558 самый Папа Навелъ 4-ый. а) *Папата е на землѣтъ представителъ на Бога, и царува съ единъ абсолютенъ съ-*

ля надъ сичкыты народы и царства; сѣди всякаго, но него никой не може да сѣди. б) Царіе, Князове, Владыци, всички, щомъ подпакнѣтъ подъ нѣкоѣхъ ересѣ или ся отдѣлятъ отъ Церквѣтъ, ся преставѣтъ невзвратно, безъ да е нужда да ставѣтъ много формалитети, лишаѣтъ ся за всегда отъ всичкыты си владѣтельны права и ся наказѣтъ на смърть. Въ случай раскаянія, затварѣтъ ы въ единъ мѣнастыръ до животъ. в) Никой не трѣба съ никакъвъ начинъ да помага на единъ Царъ или Князъ който е станалъ еретикъ или схисматикъ, нито даже да покаже къмъ него нѣкое челоѣколюбіе. Който царъ бы престѣпилъ това запрещеніе, ще му ся зима царството и ще ся дава оному, който е подчиненъ на Папата» (Le pape et le Concile. . Стр: 415). Друго едно Папско писмо (Була), отъ л: 1568, прокълнява и отлучава отъ церквѣхъ всякий който бы приеълъ нѣкое прибѣжище на схисматицѣты и еретицѣты, или бы гы защитилъ нѣкакъ си. То показва и прокълнява юще всякий който, безъ дозволеніе на Папата, бы чель, притежавалъ или напечатилъ книги еретическы, какъто и всичкыты оныя, были лица частни, были університети или други ученни съсловія, които бы поискали да подложѣтъ папскыты рѣшенія на единъ бѣдѣщы Вселенскій Съборъ. Така ся установляваше папското всемогущество надъ челоѣческѣтъ съвѣсть, така Римскій Епископъ ся проглащаваше Царъ надъ Царіе и Владыка надъ Владыци, до като най-послѣ Беларминъ (1542—1621), членъ отъ новопоставеното тогда Инсуйетско съсловіе, дойде та писа и проповѣдува, че Церквата трѣба да приѣма щото е угодно на Папата да ѣ представи като ученіе, и, като ся отрече отъ своя си разумъ и своето разсѣжденіе, тя трѣба непоколебимо да вярва все щото папата поучава, защото все щото оны предписва и заповѣдува не може да бѣде освенъ добро, и все щото оны загрѣшава не може да бѣде освенъ лошо и вредително. Защото Папата не може да бѣде измѣненъ въ въпросы който ся касаѣтъ до нравственностѣтъ и до догмѣтъ, така, казва Беларминъ, щото ако бы Папата ся излѣгалъ да преднише грѣховы, а да запрети добродѣтельтъ, церквата трѣба непременно да счита грѣховыты за добри дѣла, а добрыты дѣла за лоши, за да не бы съ-

грянула противъ свѣстѣтъ ⁽⁴⁾. Предъ очиты на Беллармина, само по заблужденіе Вселенскити Събори сѣ могли да дерзнутъ да подложѣтъ и на свое прилежаніе папскыты рѣшенія касателно до вѣрѣтъ, и Белларминъ прилагаетъ че, понеже нищо на той свѣтъ нема излишно, Богъ не е можилъ да даде два пѣти непогрѣшимѣтъ власть, отъ коѣто има нуждѣ Христіанскый свѣтъ, то есть, на Церквѣтъ въ цѣлость-тъ и чрезъ вселенскыты събори, и на Папата. Слѣдователно тази власть принадлежи само нему. Тѣмъ развѣсивше тоя предметъ и тѣмъ го оправдаваше Белларминъ, който ся праведно счита за систематическый учитель на папскѣтъ непогрѣшимость и основатель на тѣмъ съсѣдотъ чинѣ, богодържавинѣ, назадначивъ и крайно противоположнѣ на Евангеліето Римскѣтъ власть, познатѣ въ Европѣ подѣ имѣето Юлтрамонтанизмъ (Ultramontanisme). Белларминъ има въ това сѣ поученіе много и разны послѣдователи, които вси, основающе сѣ на історическы доказателства едно отъ друго по лѣжовно, учѣхъ и распространявахъ идеѣтъ за непогрѣшимость-тъ на Папата, подѣ защитѣ и покровительство на Жесуитыты, до като най-послѣ, при всичкото противодѣйствіе и прекословіе на здравѣтъ критикѣ, това поученіе стана общо въ всичкыты почти Католическы богословскы училища и въ всичкыты богословскы списанія, които сѣ одобрявахъ отъ римъ. Ето състояніето въ което намѣри тойзи въпросъ Римско-Католическый вселенскый съборъ, който го и рѣши, като провъзгласи торжественно непогрѣшимость-тъ на Папата въ Римъ, на 18 Юлій 1870.

Това дѣло, и въ самый Западъ, мина почти незабѣлъженно, защото вниманіето не свѣтътъ привлече въ сѣщото время друго едно, много по голѣмо, събытіе, французско-нѣмската война. Папската обаче непогрѣшимость нема да остане безъ важны послѣдствія въ римско-католичскый свѣтъ. Ако голѣма часть отъ Латинското племе, или поради стремленія естествены или поради разны історическы причины, пристои съ равнодушіе предъ това поработеніе на чловѣческый разумъ и на вѣроисповѣданѣтъ свѣсть, при всичко че, въ Францѣ по-

(4) «Si autem Papa erraret praecipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur ecclesia credere vitia esse bona et virtutes mala, nisi vellet contra conscientiam peccare.» De Rom. pont: 4. 5.

не, ако и частно, съществувало едно противодѣйствие; ако и една, сравнително твърде малка, частъ отъ славянското племе която ся е случило да има за вѣронсповѣданіе римско-католичкото учение, замлъкне и тя, поради или полу-образование или мѣстны, може быти, причины, съвсѣмъ че изъ пѣдрата ѣ изявилахъ ся уже, съ ржкоплесканіе на си-чкый свѣтъ, силни протестаціи противъ хитреты покушенія на Римъ за да накаже съвременный чловѣческый напръдѣкъ и му спрѣ вървежѣтъ; то, пѣмската независима фило-софія почна изново дѣлото си, и, каквито и да бѣдѣтъ по-сѣдствіята на борбѣтъ която е отворила тя и на коікто мѣдръ и доблестенъ знаменоносецъ е ученный священникъ и професоръ въ Мюнхескый університетъ Деллингеръ, чловѣческый разумъ ще испълни и тойзи пѣтъ дѣлность-тъ си, въ името на вѣронсповѣднѣтъ съвѣсть, въ името на Историческѣтъ истиннѣ, въ името на цѣвѣлізациѣтъ.

Не трѣба да ся хвалимъ, защото имамъ іоше много недоста-тъцы и които трѣба да поправимъ. Но, въ всякый случай, ако земимъ во вниманіе многообразныя трудности които есе-дневно срѣщамъ, отъ всякъ странъ, въ народното ни образо-ваніе, нашии потомци не ще да можѣтъ да ны осѣдѣтъ стро-ю. Тѣзи мисль ни възбуди прочитаніето на слѣдующето изложе-ніе, което ни ся праща отъ Габрово, и което препоручамъ на читателиты и на читателкыты си. Благодарніето, което приспо-памятний Априловъ направи на Габрово, принесе и приноси есе-дневно плодѣтъ си за въ ползѣ на цѣлото ни отечество. Габрово, единъ отъ първыи градовы въ които Българети почнахъ да почи-тѣтъ музыты, показа дѣломъ че е заслужавало това благодарніе отъ странъ на едно свое щастливо чадѣ, при всякыты мѣкности които е почти невозможно да ся не срѣщѣмъ въ строгото и то-чно испълненіе на всяко общественѣо предпріятіе; и Габровскити жители, и отъ двата пола, сѣ всякаго похваленія достойни за дѣто ся тѣи трудолюбиво прымѣжѣтъ за напръдикѣтъ въ ученіето. Особенно есе, нии ще препоручимъ на всякыты Българскы градовы и села съставелото тамъ Дружество отъ стары ученицы на мѣ-стното училище, които, съ сѣдѣйствіето и на уважѣщыты ся іо-щѣ, сѣ си наложили свѣтъ дѣлность да ся прымѣжѣтъ, и въ срѣдѣ

домочадный и мятелжливый животъ въ обществото, и приносятъ лептъжъ си за умственното развитіе на съотечественицитъ си. Колко прѣтна трѣба да имъ е тая игража, и съ каквы сладки ученически въспоминанія трѣба да имъ блаторасполага! Ето защо и напредѣжтъ е чувствителенъ; защото освенъ дѣйствителный плодъ и на дѣтѣ тамъ училища, мѣжеско и женско, въ Габрово тепла е имъ казвѣтъ, и на женскій полъ ревността къмъ образованіето, и искрення е любовь та му къмъ Музѣты въ срѣдъ старѣжъ нашихъ Българскѣхъ планинѣхъ!

П. П. Горнето бѣше написано, когато ни ся съобщи и слѣдующето: Г-нъ Теофилъ Х-жи Георгіевъ отъ Габрово подарилъ на тамошното училище 4 дукены, 1 кафене, двѣ кѣщи, двѣ градины въ градъгъ, и двадесять хилѣды гр. въ брой. Читалището съ радость записва въ страницитъ си това родолюбиво дѣло, и отдава публичны хвалбы на Г-НА ТЕОФИЛА Х. ГЕОРГІЕВА.

Ето сѣга изложението.

Нъщо за Габрово

Въ нѣкои отъ нашитѣ повременны списанія, Господине Редакторе, твърдѣ често и до сѣга още продължаватъ да ся вмѣстѣватъ нѣкой видъ статистически извѣстія за нашитѣ мѣста-было за мѣстото, за което ся пише, за гародонаселеніето, за черковы, училища, читалища и проч. и проч. — Явната полза отъ таквизи извѣстія, безъ много простираніе, доказва ся отъ самото това, че ные запознаваны, изучаваны и унѣжваны мѣстото и насъ-си. Състѣя си мысль и азъ ви доставямъ нѣкои забѣлѣжки за чутовното, но, види ся, малко познатото Габрово. Тѣзи забѣлѣжки-за работы извършени и днесъ вършѣми-азъ съмъ направилъ въ 5—6 мѣсечното, по времени, мое сѣденіе въ Габрово; и тѣ сѣ сигорны и вѣрны, защото сичкото, за което ще ся пише, слѣдено е съ пайгольмо вниманіе и безпристрѣстіе. При това тѣ иматъ още и интересъ,

защото, когато отъ много други мѣста изъ Българско често ся срѣщатъ дописки въ вѣстницитъ — кое за хвалбы, кое за теглила и оплакванія и про., — Гвбровото това отечество на много радолюбивы Българе, той-зи (споредъ В. Априлова) разсѣдникъ на новото Българско образование, — мълчаливо си варви по пѣтьтъ на развитието и образованието.

1. За градѣтъ Габрово.

Градѣтъ Габрово, споредъ правителственната наредба, днесъ е *каймакамія*; състои отъ 5 махлы, и въ окръжіето му влязватъ 19 външни нахія, една отъ които е Тръвна, която сега оставямы за другъ пѣтъ. Сичкото население сж чисты Българе, и скупомъ възлизѣтъ, може би, до 40,000 душъ. — Мѣстото на градѣтъ е расположено въ една тѣсна, но доста дълга, долина, включена между нѣколко балкански баира; главно джадде на пощата отъ Едрене за Търново и Видинъ; въ това джадде влязватъ още отстранны пѣтища и е сключено съсъ двѣ добры шоссета съ Търново и Севлиево, а сега захваща ся шоссе и за презъ Балкана. — По средѣтъ на градѣтъ протича рѣка Янтра, която си има началото отъ рѣката Вгъръ, и приема въ себе си и другы отстранны рѣчици — Жълтешъ, Паничрка и Синкювица, и нѣколко други барики. По край рѣката ся расположены нѣколко фабрики за плетение гайтанъ на чарковы; гайтанжійскитъ чарковы, които на число възлизѣтъ около хиляда, изработватъ ся повечето се на мѣстото. Освѣль реченинытъ фабрики, като има нѣколко тепавицы, за отопление на многото бълнены ржкодѣля-разны забѣлѣжны видове, по сжщата рѣка има доста сапонджійски и много за изработване кожи и гюпове керханы, произведеніета на които ся разнасятъ по вѣтъ отъ Габрово. Премѣлчавамъ за разнытъ други вътрѣшны занаяты; но чехларскія занаятъ има тука широкъ размѣръ и въ работата и въ търговіята си — особено въшната. Пжкъ колкото за дръводѣлскитъ и ножарски издѣля Габровски, тѣ сж и у насъ и повѣтъ познаты. — Расположенныйтъ и отъ двѣтъ страны на рѣката градъ сключенъ е съ четири голѣмы и красны каменны мостове, — направа на мѣстното искусство. — Отъ лѣвыя

брѣгъ на рѣката е расположенъ Дѣвическій манастиръ, съ нова кобелія черквица съ камбанарійкж, — и цѣла махла грънчеры, които съ издѣліята си изобилно задоволяватъ и градътъ и полянскитѣ дору до Дунава — жители. На сжщійтъ брѣгъ, къмъ сѣверозападната часть на градътъ, на една височина помѣстено е Правителственното мѣсто, при което има и двѣ голѣмы о два ката каменны кашли; подъ това мѣсто по край рѣката къмъ равнината «*Падало*» простира ся доста голѣма часть отъ «*Ени махлж*,» която състон се отъ таблшки керханы. На отъ дѣснійтъ брѣгъ на рѣката е расположена най-голѣмата часть на градътъ и най-главната. Тая часть украсяватъ една нова кобелія, камбанаріи, осіяны съ свѣтлы кръстове, камбанскійтъ екоть на които огласява околността. Въ самыйтъ центръ на градътъ, като стражарь нѣкакъвъ, високо ся възвысочава градскійтъ сахатъ, на който при темеля протичатъ двѣ चुшмы, съ сладката и бистра вода на които задоволяватъ си жедхъта и пазарчане и пѣтници. На мигдана, около тоя сахатъ, дваждъ въ недѣліята — Сряда и Сжбота ставатъ пазары; освѣнь многото други за ъденіе и не за ъденіе принасы, които сж доставятъ особено на Сжботныйтъ пазаръ, забѣлжжително ся харчи вѣлна и храна, явозима отъ далечены плодородны мѣста за нуждытъ на тоя градъ.

2. За Училищата въ Габрово.

Училища въ градътъ има 8, отъ които 6 сж мъжки, а 2 дѣвически. Зданіята имъ на видъ не сж красны, тѣ сж обыкновенны къщи, по забѣлжжителна е работата, която въ тѣхъ сигорно ся върши. — Отъ мъжкитѣ училища I, е основно, 4 приготвителны, 1 главно; а отъ дѣвическитѣ — 1 начално, и 1 главно. — Основното мъжко училище, съ 1 приготвително при него, намѣрва ся въ сахатъ махле-си; въ сжщата махла сж: главното мъжко, и началното и главното дѣвически училища. Въ махлжтъ Орта помѣстя ся 1, а въ Ени (или Лачанската) махлж 2 приготвителны.

Има ся предъ видъ, по причинж на далечното расто-
яніе, което въспира много момиченца отъ идваніе въ училище, да отвори Училищното Настоятелство още двѣ

дѣвически училища по едно въ сякая отъ крайнитѣ махлы (Кирчо и Ени), — въ сѣщото време и едно мъжко отдѣленіе само за слугитѣ — изъ видъ за запазваніе на невинността и цѣломъдріето въ характера на дѣцата. Споредъ тая смѣтка явно е че ще потреббватъ наймалко още двѣ учителки и единъ учителъ.

Ученицы, които редовно посѣщаватъ училищата сж: 1049; отъ тѣхъ 730 сж мъжки, 319 дѣвички.

Въ Главното мъжко училище	—	127
Въ Основното	»	150
Въ приготвителното при него		132
Въ пригот. въ махала <i>Орта</i>		101
Въ 1-то пригот. въ махл. <i>Ени</i>		97
Въ 2-то пригот. въ махл. <i>Ени</i>		123
Въ Главното Дѣвическо		132
Въ Началното Дѣвическо		187
Сичкитѣ	—	1049

Ученицитѣ отъ Основното мъжко училище, които ся обучаватъ по звучната метода, раздѣлены сж на двѣ отдѣленія — Новоначалны и стары. Тая метода е за забѣлжваніе, защото 5—6 годишно дѣте слободно, и лесно и весело, въ 5—6 мѣсеца, научва да прочитва и да пише доста право, биле отъ диктовка.

Ученицитѣ отъ приготвителнитѣ мъжки училища изобщо ся раздѣлены на двѣ отдѣленія, — исключеніе ся двѣтѣ приготвителны въ Ени махла, — тѣ имѣтъ още по двѣ отдѣленія за новоначалны маловъзрастны дѣца, които по причина на далечното растояніе не могатъ да идватъ въ Основното. — Въ едното отдѣленіе на приготвителнитѣ училища упражняватъ ся въ слободно и разумно прочитаніе, краснописаніе и практически изучватъ 4-тѣ прости ариѣметически дѣйствія; — въ второто отд. — разумень прочитъ съ разказваніе отъ уста на прочетенното, упражненіе въ заучваніе на изусть; краснописаніе и писаніе отъ диктовка, практически упражненія отъ именнованьытъ числа. Отъ второто отдѣленіе приготвеннытъ ученицы постѣпватъ въ I класъ въ Главното училище.

Началното Дѣвическо училище е раздѣленно на 3

отдѣленія въ първото ся новоначалны дѣвойчета и ся запознаватъ съ буквытъ; въ 2-то сричатъ и захващатъ да прочитатъ; въ 3-то ся упражняватъ въ прочитъ, писмо и запознаваніе на цифрытъ.

При Главното Дѣвическо училище има пригитовително отдѣленіе за въ I классъ на това училище. Въ това отдѣленіе ся предава на дѣвойчицытъ: Разуменъ прочитъ, чистописаніе, Кратк. Св. Исторія и Краткъ Катихизисъ, за познаваніе и писаніе на числата, и ржкодѣліе.

Главнитъ — мъжко и дѣвическо — училища ся раздѣлены на 5 класса; мъжкото днесъ има 4, а дѣвическото 3 класса. При първото, освѣнь дѣто има 8 ученика отъ околнытъ села за да ся приготвятъ за селски учители, има още и 4-ма чужденцы, отъ които тримата обдържатъ родителитъ имъ, а едного Габровското Читалище. Също при Главното дѣвическо училище има 7 дѣвойки чужденцы, и за обдържаніето имъ виждъ въ отдѣла за Женското Дружество.

Сичкитъ учители и учителки днесъ на четъ сж 16; отъ тѣхъ въ мъжкитъ училища ся 10, а въ дѣвическ. 6.

Имената на учителитъ.

1.,	Цвѣтко Нѣдювъ.		въ Основното
2.,	Пенч. П. Гаврилова)		
3.,	В. Хр. Родослововъ)		въ Пригот. при Основн.
4.,	Мил. Т. Радивоевъ		въ Приг. въ <i>Орта</i> махалж
5.,	Георгій Промчевъ)		
6.,	Кал. Лѣсичарскій)		въ Пригот. въ Ени махл.
7.,	Священ. въ Миховъ)		
8.,	М. Радословъ)		
9.,	Анг. Владигеровъ)		Въ Главното мъжко.
10.,	Илія Христовичъ		

Тѣзи учитетели иматъ учителскій совѣтъ, който, споредъ уставтъ си, държи редовны засѣданія дваждъ въ мѣсеца; въ засѣданіята, като сѣкій учитель представи частнытъ си забѣлжки врѣхъ напредѣка на вѣреннытъ му дѣла, — общо ся изыскаватъ средства за потикъ на умствен. и нравствен. успѣхъ на ученицытъ. Рѣшеніята, по вышегласіе, записватъ ся въ протоколътъ на совѣта.

Имената на учителкитѣ.

1., Анасташа М. Тошова	}	Въ Главн. Дѣвич. учил.
2., Анна Ст. Владигерова		
3., Пенка Друмева		
4., Радка Стоянова		
5., Зиновія Константинова	}	Въ Начал. Дѣв. учил.
6., Елисавета Паскалюва		

Въ Главното мъжко училище ся продаватъ днесъ слѣдующитѣ предмети: Прочитѣ (разборѣ); Краснописаніе; Българскій языкъ; начала отъ естествена Исторія (за чѣлка); Физическы и метеорологическы явленія; Св. Исторія; Географія; Ариѳметика; Българска Исторія; Катихизисъ, пълна Естествена Исторія; Всеобща Исторія; Физика; Черковна Исторія; Словесность; Черковно пѣніе; языцы: Турскій и Францускій.

Въ программата има още назначены предмети пѣкои, но, по причинѣ на неприготовлеността на ученицы, не ся предаватъ, а за малкото число учители е уморно. — Программата изобщо е така наредена, щото ученицитѣ отъ първитѣ два класса да иматъ общи, ясны, точны и нужны за живота познанія. Таквази нареда е съобразна съ мѣстото, като знаемъ, че, изобщо по насъ не съкій си удържва чедото да свръшва на пълно училищныйтѣ курсъ.

Предметитѣ, що ся днесъ предаватъ въ Главн Дѣвич. училище сѣ: Прочитѣ (разборѣ); Чистописаніе; Св. Ист. В. и Н. Завѣтъ; Начала отъ Естествена Исторія (за чѣлка); Българска Грамматика; Пространно землеописаніе; Простран. Катихизисъ; Ариѳметика; Българска Исторія; Всеобща Исторія; Физиологія; Францускій языкъ; ржкодѣліе.

Предаванетоъ въ Главныйтѣ училище е тѣй расподѣлено, щото съкій классъ, и учитель, и учителка има по 22 часа на недѣлѣжта. По едно опредѣленно време учителитѣ вардѣжтъ дежурство или небетчилжкъ.

Сичкитѣ училища въ градътѣ сѣ общи; тѣ иматъ една касса; надзираватъ ся и ся управляватъ отъ избранно училищно Настоятелство — лица отъ третій поясъ хора, въодушевени и уиштены къмъ напрѣдка. Това настоятелство ся избира съкою нова година съ пълномощіе отъ

градътъ, и си дава на двѣ — едни отъ Настоятелитѣ сж задължаватъ да настояватъ за Сборътъ на училищнитѣ вътрѣшни приходи; а други, които състоятъ отъ 8 лица, задължени сж предъ градътъ, безъ смѣса на другото, сами 1., да снабдяватъ училищата съ потребнитѣ, по достойни, учители и учителки, като имъ условватъ заплатата, която имъ издава училищниятъ касиеринъ; 2., да съставятъ, на едно съ учителитѣ, программата за училищата; 3., да доставятъ сичкото потребно за сполучваніето на программата и другитѣ за училището потребности, да внимаватъ за точното изпълненіе на училищната программа, и да се стараятъ за добрия редъ и напредокъ въ училищата; 4., да преглѣждатъ сбранитѣ за училището приходи и да ги предаватъ на касиеринътъ училищный. Директото Настоятелство, споредъ законната си наредба, дваждъ въ недѣлжта държи редовны засѣданія, има особенъ протоколъ, въ който си записва подъ нумеръ рѣшеніята, и сякоя година представя на общото градско събрание бѣлянцъ за извършеннитѣ си по училището работи. Тойзи бѣлянцъ собраніето потвърждава съ печатитѣ и подписитѣ си. —

Училищата сж поддържатъ 1, отъ вътрѣшни училищны приходи, като — отъ киріи на училищны мюлкове, които ги има въ градътъ; отъ черковны сборы, отъ визиты и проч; 2, отъ външни приходи, които се оставили и за вѣщали на Габровското училище умрели въ чужды страны родолюбивы Габровцы. Тѣзи годишнитѣ разноски на училището за учители, голѣмы преправки на училищны здания и други работи възлизатъ на цѣло около 89,832 гр.

Като сякое наредено училище и въ Габрово ставатъ испытанія на сичкитѣ ученицы отъ училищата, частны предъ Р. Христово, и публичны презъ Юнія; дырнитѣ испытанія се продължаватъ близо мѣсець; а отъ Юлія до 1 Августа държи се ваканція.

Училището има сичкитѣ по главны потреби учебны пособия, освѣтъ физически инструменти, за които учил. Настоятелство веке е предприело да ги достивя. Има и една доста голѣма библиотека, която, очаквася, споредъ Априлова Завѣтъ, отъ година на година по да се уголъмява съ новы книги.

До тука за градскитѣ училища.

3. За училищата въ селата на Габровското окръжие.

	МАХЛИ:	ЧЕРКОВЫ:	УЧИЛИЩА:
1,	Етьръ	2 и 1 Манастиръ.	5.
2,	Генчо	нѣма	1.
3,	Жълтець	1.	1.
4,	Божанска	1.	1.
5,	Хацдакъ	2.	2.
6,	Гюль	1.	1.
7,	Льенчарка	1.	1.
8,	Велко	нѣма	нѣма
9,	Междень	„	„
10,	Златаръ	1.	1.
11,	Козерица	нѣма	нѣма
12,	Козерокъ	„	1.
13,	Думникъ	„	нѣма
14,	Саламанъ	1.	1.
15,	Гарванъ	1.	1.
16,	Чалъ (Търничен.)	нѣма	1.
17,	Паничарка	2.	2.
18,	Зелено Дърво	нѣма	1.
	Сичкытъ	13.	21.

Нѣкои отъ окръжнитъ махленскы черковы сж съ камбанарии и камбаны. Жителитъ на махлытъ ся занимаватъ повечето съ орачество; но по причинъ на тѣспотията и неблагодарната земь, тѣ сж пущать въ разны промысли, и особенно жителитъ на вѣсточихтъ странъ които подъ име «Божанкалинъ» предприемать доста далечны търговскы пътуванія. Колкото за училищата по тѣзы махлы, то, споредъ рѣшеніето на учителскійтъ съвѣтъ, въ Габрово, и удобреніето на училищното Настоятелство и желаніето му, предприело ся е щото да влѣзжтъ учителитъ имъ въ составъ на рѣченныя совѣтъ и подъ надзоръ на Градското учил. Настоятелство. Може да ся предвиди ползата, която ще може да произлѣзе отъ такова съединеніе, като тѣзи училища трѣгнжтъ по единъ опредѣленъ редъ — съобразенъ съ потребноститъ на мѣстото.

4. За Благодѣлителитъ Дружества въ Габрово.

а. Въ Габрово има Читалище, съ капиталъ около 25,

000 гр. съ доста значителна библиотека. Отъ капитала, споредъ цѣль-та си, то по край други благотѣльны пожертвоваія, които прави, улеснява пѣкоп и други сиромашки ученицы въ обученіето имъ. Временно държи бесѣды, и днесъ, по причинѣ на измѣстваніето му отъ предишната одаж, стои като растурено и търси егодно мѣсто за прилично помѣщеніе.

б., *Женското Дружество* «Майчина Грыжя» много добръ е наредено. То ся е съставило въ Габрово преди една година и половина, съ цѣль да разпространява просвѣщеніето между Женскійтъ полъ; — състои отъ 170 членове: Отъ тѣхъ 13 сж управителкы, като — 1 Председателка, 1 Кассіерка, 1 Писарка, и 10 Настоятелки — по 2 отъ сяка махла. Управителкитъ на Дружеството държатъ сякоя недѣля, въ петъкъ, редовны засѣданія и рѣшеніята си записватъ въ особена книга. Сжщо рѣдовно ся държатъ недѣлны бесѣды. Управителкитъ, споредъ уставтъ, представятъ на годишното собраніе на сичкитъ членове годишенъ отчетъ за работитъ си — и слѣдъ това захваща ся избираніето на ново Настоятелство за управление на Дружеството.

Споредъ предложеніето на училищното Настоятелство, Дружеството «Майчина Грыжя» основало, миналата есенъ, въ градътъ *Пансіонъ Дѣвичій* подъ надзора на реченното Настоятелство. Днесъ въ Пансіонътъ има 14 дѣвойки. Отъ тѣхъ — 7 момичета ся Габровки: 4 сж издържатъ отъ родителитъ си, 2 отъ Дружеството «Майчина Грыжя», а 1 отъ сжщото Дружество и отъ училищи. Настоятелство. Училищи. Настоятелство, издържа още и 1 дѣвойка отъ Велесъ. Има 2 дѣвойки отъ Казанлъкъ, издържатъ ся — едната отъ леля си, другата отъ — родителитъ си. Отъ Търново — една и сама ся издържа. — Една отъ Желѣзникъ — издържа ѣж единъ Габровецъ Гражданинъ. Отъ Севлиево една и отъ Шипка една, първата ся издържа отъ родителитъ си, а другата отъ дѣда си.

Сичкитъ Пансіонерки имятъ помѣщеніе въ една особена кжща, а посѣщаватъ класоветъ на Главното Дѣвическо училище.

в., *Братолюбивото Общество*, което е основано преди двѣ години, и което, още въ началото си е считало 176

членове, и по нѣкои причини ся е въспрѣло, днесъ захваша да възкрѣснѹва. Желателно бы было съ по-при-сърдце и небоязнено Габравцы да го въздигнатъ, защото е голѣма ползата му за бѣдѣщето на Габрово.

2. Театралныѣ представлѣнія въ настоящата година, които сполучливо ся извършиха, и, като за прѣвъ пѣтъ, сравнително, много добрѣ, породиха мыслѣ за *Театрално Дружество*. Таквози Дружество ся съставя и му ся прави устава; то веке брои около 6000 гроша чистѣ капиталъ, като ся извадиха за 5-тѣхъ представлѣнія разноскитѣ връхъ 5000 гроша. Надеждата е сигорна, че това Дружество ще напрѣдне. —

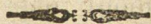
д., Но особенно драгостно трѣбва да е *Ученическото Дружество*. То е съставено отъ четвъртый и лѣтый поясъ лица: Отъ ученицы — съ време и скоро излѣзлы отъ училището и настанены на работа, и отъ нѣкои и други, които още сѣ ученицы. Това дружество, което ся е основало миналата 1870 год. Октомврія 11, и днесъ брои членове 70, има за цѣль да развѣе въ себе си благородный гражданскій характеръ, съ прочитаніе разны полезны списанія, — а отъ капитала, по възможность, да улеснява съ потребныѣ книжки сыромашки ученицы. То, като получава сичкитѣ Българскы вѣстници и повременны списаніица, които днесъ ся издаватъ въ Цариградъ, чистѣ капиталъ брои 1200 гроша. Капиталътъ ся съставя по този редъ: Съкій членъ отъ Дружеството внася на день по 4 пары или въ мѣсецъ — 3 гроша. Управленіето на Дружеството е отъ 1 предсѣдатель, единъ печатопазитель, който е и подпресѣдатель, 1 писарь, 1 кассіеринъ, 1 книгопазитель, 1 водачъ и 4 совѣтници. — Всякая недѣля и забѣлѣжителенъ празникъ сичкитѣ членове на Дружеството, кумай не канены, съ похвално съгласіе ся собиратъ въ отреденната стая и внимателно слушатъ държимата скаска; сивѣдъ свършаніето на скаската Водачѣтъ распуща събраніето, което послушно си разотива, а управителното Настоятелство остава и разсѣжда за работыты на Дружеството; рѣшеніята и скаскитѣ, по именно, записватъ ся въ протоколъ. Въ 4 мѣсеца държано скаска 40. — Ученическото Дружество има печать, който въ средѣ представля-

ва разгърната книга, а на около надписъ: «Ученическо Дружество въ Габрово.» Цѣла организация. Добри успѣхи!

Такъвзи тихо, мълчаливо, безъ никаква огласка, животъ тече въ балканската долина на стара планина, прочута съ име Габрово, жителитъ на който градъ търпѣливо пренасятъ заслужены и незаслужены външни укоры, но които излегка, по спорно — кукуцятъ въ пѣтьтъ на развитіето!

Иліа Христовичъ.

— Препоручвамы на чадолубивыты майкы и отцы какъто и на ученолюбивыты Госпожицы слѣдующето съобщеніе, което ни ся испраща изъ Прагъ. Обнародуваніето му ній намѣрихмы за толкосъ нужно, щото за него отложихмы за идущый брой какъто Омировѣтъ Іліадъ, отъ коѣхто ни ся испроводи и друга часть, така и членѣтъ на Г-жъ Ека Караминковъ.

Ученолюбивый Господине Редакторе!

Случаятъ ма накара да Вы помолиж да сторите трудѣтъ да прѣдставите слѣдующитъ ми рѣдовцы съ какъвто начинъ намѣрите за добръ на ученолюбивитъ ми съотечественници и най много на милитъ ми сестры Българкы.

Нека прѣди всичко е знайно, че азъ слѣдъ шесть мѣсечното си прѣбываніе въ Таборъ, гдѣто бѣхъ съ цѣлъ да научихъ по-скоро и по-лесно языкътъ (Ческый) около брата си, който е тука отъ двѣ почти години пасамъ, доидохъ въ Прагъ и учя ся на Градското най-высоко народно Ческо Дѣвическо училище.

Това училище е единичкото, така реши, завѣденіе по мѣжду западнитъ, (да нарѣкжъ въобще между всичкитъ) Славяне, което може да приготвява учителкы какъвто сж намъ трѣбвали, трѣбватъ и ще трѣбватъ.

Понеже юще додѣто бѣхъ въ кругътъ на милѣтъ си родинѣ «БЪЛГАРІЯ», додѣто бѣхъ между съшитъ си милы сестры Българкы — додѣто бѣхъ си дома, слушахъ че отъ нѣкои мѣста имать намѣреніе да проводятъ нѣкол-

ко дѣвойкы да свръшѣтъ наукѣтъ си въ Ческо за да бждѣтъ послѣ учитѣлки и просвѣтителкы на Българскыйтъ нашъ полъ, то мыслѣ не ще да е излишно и напраздно да прѣпорѣчѣ рѣченото училище на малкытъ си сестричкы.

Досегашнитѣ дѣвойкы, които сж свръшили и които сж ся възпитали въ това училище; сѣкыгодишнитѣ му плодове както и настоящитѣ кандидаткы сж явно доказателство, че това е едно отъ най добрытъ училища, които могат да приготвювѣтъ най добръ образовани и по Славянскы възпитани Славянки и народолюбкы.

За да прѣдставѣмъ по-отблизу това завѣденіе, подавамъ вкратцѣ програмѣтъ му както слѣдува:

§ I.

Цѣль на най мѣлното Дѣвическо училищѣ въ Прагъ.

Цѣльта на това училище е да дава на женскыйтъ полъ всеобщо по-высоко образование (по-высоко разумѣвай отъ онова, което ся придобыва въ по-долнытъ училища, гдѣто ся приготвляватъ дѣвойкы за да постѣпѣтъ въ това — най главното.)

§ II.

За училищата.

Градското най высоко Дѣвическо училище за сега е раздѣлено на три классы. (Въ всякъ классъ ся учи по единъ годинѣ, слѣдователно за три години ся свръшва въ това училище).

§ III.

Предмѣтитѣ, които ся преподаватъ, сж:

- 1). Катихизисъ (предмѣтъ който не е задължителенъ за не Римскокатолическитѣ ученицы.
- 2). Ческый языкъ.
- 3). Нѣмскый языкъ
- 4). Французскый языкъ
- 5). Землеописаніе
- 6). Всеобща Исторія
- 7). Естествена Исторія
- 8). Физика
- 9). Хымія и Технологія

- 10). Математика (Геометрія и Аритметика вообщє)
- 11). Краснописаніє
- 12). Кресленіє (Живописство)
- 13). Пьяніє (по ноты)
- 14). Женскы ржкодѣлія.

А. азыци. Методи при изучваніето и слѣдствіа отъ това

При прѣданіето на кой да было азыкъ отъ рѣченитѣ говори ся на него същійтъ, съ цѣль да ся научить и да говорять ученицытъ.

Б. Землеописаніє и Исторія.

а) При изучваніето на землеописаніє добывать ученицытъ по-вече характеристическый добръ прѣгледъ на всякогѣ единъ земѣ нежели подробнѣ топографическѣ поменклатурѣ (поименованія подробни).

б) При Всеобщыѣ Исторіѣ най голѣмо вниманіє ся обръща на културныѣ събытія. (На военныѣ и политическыѣ не толкова).

В. Природны науки.

а) Отъ Естественихъ Исторія (Зоологія Ботаникѣ и начала отъ Минералогія) добывать ся много добры познанія за по-важныѣ прѣдмѣты изъ крѣга на Царство животно, на Царство Растенія и Царство ориктологическо.

б) Физиката ся прѣдава въобщє експериментално (опытно), така щото законътъ физическый ся лѣсно изяснява на ученицытъ. Особенно вниманіє ся обръща тука на нѣща и явленія що ся относятся до домашнійтъ животъ, както и на метеорологіѣхъ и топлинѣхъ още по-особно.

в) Отъ Хыміѣхъ въобщє ся придобываютъ основны и ясны познанія за най важныѣ прости тѣла (элементы), които ся срѣщатъ въ домашнійтъ животъ и въ промышленность-тѣ. На ядовиты соли и бои, които намиратъ употребленіє въ кѣщійтъ животъ за чистеніє на пятна (лекета) на калени и металическы ссѣдове и пр. обръща ся особено вниманіє.

г) На Технологіѣхъ прѣдмѣтътъ е да изясни на ученицытъ начинътъ по който ся прави цѣкло, железо, шикеръ, кода (скробилка), разни питія, ленъ, памукъ, коприна, и пр.

Приготвяването на най важните, легки и полезни ястия на човека такожде ся зима въ вниманіе.

Г. Математика.

Математиката ся преподава по единъ много ясенъ и лесно вразумителенъ методъ, така щото въ теченіето на пѣкое опредѣленіе врѣмя може да направи ученицата единъ значителенъ напредѣкъ и да познае и види, че ѿ са изяснило и че знае вече веднѣжъ за всякога онова, което у насъ може да учи пѣколко години едно по друго и пакъ да си остане на сѣщійтъ степенъ знанія, каквото имаме доста примѣри (поне до сѣга) както у мъжскитъ така и другата нашъ (женска) половинъ.

При математикитъ ся добивать такожде и добры начала отъ Геометрія както и доста познанія отъ Тригонометрія.

Д. Краснописаніе и Кресленіе (живописство)

а) При първото ся научва ржката да е хладнокровна и така да може да пише отборно, красно прилично.

б) Кресленіето пакъ исписова (кресли разны карты (мапы) и фигури отъ Естественитъ и землеописателнитъ науки.

Е. Пѣаніе и женскы ржкодѣлїа.

а) При пѣаніето е практическо упражненіе и добываніе познанія на основнитъ закони на музикалитъ теорїи.

б) Ржкодѣліето има за цѣль да научи ученицитъ на всякаквы работы що сѣ потребны за въ домашныйтъ животъ както и да работы чисто и бързо да и отличъ работата отъ ржкѣ.

Забѣлѣвамъ юще, че и познанїята за воспитаніе на дѣца сѣ такожде доста обширны.

Мѣсто е тука да ся каже и за заплатитъ школскѣ.

Всяка ученица е длѣжна да плати (като доде първо) 20 гр. за записваніе въ училищныйтъ каталогъ веднажъ за цѣла година, а послѣ за всяка година по 10 гр. за записваніе и есвень това длѣжна е юще да плаща всѣкы мѣсець по 40 гр. школскѣ плата.

И така всяка една ученица плаща 1) за първата година 20 гр. за записване и 400 гр. за училищнытъ 10 мѣсяца т. е: 420 гр: 2) за вторѣтъ 10 гр: за записване и 400 гр. за училищна заплата сир: 410 гр: и 3) за третата година такожде 410 гр. дѣто ще каже, че ученица, която сѣди въ това училище една година плаща 420 коіято двѣ — 830 гр. а коіято три години трѣбва да заплати на училището 1240 гр.

Книгы училищны пакъ и разны ученически потрѣбы съставляватъ си особено едно доста значително число пари.

Отъ всичко това видиме, че доста е голѣмо това количество пари коіето е за бѣднытъ съвсѣмъ огромно така щото много пѣти не имъ ся изволява да продължавать учението си като нематъ да платѣтъ — и за зла честь оставятъ наукѣтъ.

Прочее понеже азъ знаа, че поне до сѣга обыкновенно отъ нашето отечество — Българѣ ся провождатъ ученицы съ иждивѣніе на общиннытъ или на други благодѣтели, така щото испратенитѣ трѣбва съ по-голѣмъ економіѣ и пестене да поминувать, то има си мѣстото да ся похваля и да зарадвамъ милитѣ си сестри, които бы желали да додѣтъ тука както и родолюбивитѣ имъ благодѣтели и родитѣли, че ній съ брата си освѣнъ дѣто слѣдъ просбытъ си сполучихме да ся прости менѣ школската плата по и издѣйствувахме, съ посредството на Негово Словесіе Г-нъ Докторъ Габлеръ Директоръ на рѣченното училище, щото колкото наши сестры българкы и да додѣтъ въ това училище да не плащатъ нищо една парѣ на училище то (школскѣ заплата) а освѣнъ това и училищны книги даже на нѣкои по-сиромашкы да ся подаряватъ (както сега менѣ).

А въобще за едниѣ ученица за години трѣбватъ съразмѣрно 4500 гр. за хранѣ, облѣкло и жилище и пр.

На свръшокъ снисходително съвѣтувамъ милитѣ си сестричкы, които щѣтъ продължѣтъ наукѣтъ си въ странство (гдѣто и да е) да ся рѣнятъ и да захващатъ колкото е възможно по-изнапрѣдъ защото врѣме е и ные българкытъ да покажеме, че и мѣжду насъ има жени съ душіѣ и срдце мѣжескы.

Да зачинаме по-отрано, по-изнапрѣдъ самата ни бъл-

гарска народна пословица подбужда като дума : «рано пи-
ле, рано пѣе;» За това нека рано да ся сабуждаме, нека
не закѣснѣваме.

И така азъ съ необыкновеннѣ народнѣ гордость ча-
камъ да посрѣщамъ съ тѣзгодишната есенъ баремъ нѣкол-
ко отъ драгытъ и милитъ си съотечественичкы българкы,
бждѣщы мои другаркы, подвижницы въ книжевното поле
за благѣтъ бждошность на милото ни отечество.

Манка Попова.

Въ Прага 1871 Априлѣй ¹⁵/₃

Две Стихотворенія

ИЗЪ ШЕВЧЕНСКО.

I

Минуваѣтъ дни, минуваѣтъ ноци;
Минува лѣто; тамъ шумѣтъ си
Жлыты листѣ . . . гаснаѣтъ очѣ;
Заспахъ думы, сѣрдце спава;
Заспало 'спичко — и не знаѣхъ
Что я живѣхъ, дожпвлявахъ,
Что я по свѣтътъ такъ ся влачѣхъ,
Че я не плачѣхъ, не ся смѣхъ . . . . .

Ризикъ гдѣ си? Ризикъ гдѣ си?

Никаковъ те нема!

Ако, Боже, жаль ти добрый,

Той дай ризикъ лошавъ!

Не дай скитнику да спава,
Да примира съ сѣрдце,
И какъ гнѣла цѣпеница ⁽¹⁾
По свѣтъ да ся валка;
Дай му да живѣе съ сѣрдце
И да хвали Тебе,
И твой свѣтъ нержкотворенъ
И да люби люди . . .

Какъ странно да паднешъ въ оковы
Да умирашъ въ неволѣж;
Но още по лошо да спавашъ,
И да снавашъ на волюж,

⁽¹⁾ Цѣпеница — паленица т. е. дърво за-въ оганъ расцѣпено на
двѣ половины отъ еднѣйтъ край до другѣйтъ.

Да заспиеш во вѣкъ-вѣки,
 Никаковъ да не оставишъ
 Споменъ! . . . се едно те,
 Че си живъ, пль си погналъ . . .

Ризикъ ⁽²⁾ гдѣ си? Ризикъ гдѣ си?
 Никаковъ те нема!
 Ако, Боже, жаль ти добрый,
 То дай ризикъ лошава . . .

II.

И день ся мина, и ноцъ ся мина . . .
 И, кат' главъ въ рѣцѣ наведена,
 Ся чуди — защо ли не иде
 Апостолъ направа и наука?!

1871. Февр.

Жизнифовъ.

Описаніе на Училищата въ Поляно-Кукуш- кѣжѣ окръжностъ. *)

Рѣче ся прѣдворително оти въ Кукушъ имать и Дѣвическо училище. Нека разкажеме убо сега пѣщо и за него.

Наистинѣ еще отъ около 1860—1861 год. ся не отворило такво приврѣмено заведеніе съ единъ приврѣменъ учитель, св. Ивана, сегашній прѣдсѣдатель на общинѣжъ; иъ отъ тога даже и до сега това Дѣвическо училище не не промѣнило еще приврѣменность-тѣ си, и, нека го не повѣдаме, ако и съ жялость и прискърбіе, оти това днесъ сѣществувать само на име. Защо слѣдъ нѣколко годишнето приврѣменно учителствуваніе на Дѣдо Прѣдсѣдателя, прѣдъ двѣ години почти учителствува приврѣмено нѣколко мѣсѣци покойната ми съпруга Ел. Д. Миладинова, коя, по причинѣ на болѣсть-тѣ си, отъ коѣж и не откъснѣж, остави службата, натоварена послѣ на други, пакъ приврѣменъ ужъ учитель, единъ старецъ, Г-на Георгія Такиджія, кой слѣдитъ да учителствува приврѣменно

(2) Ризикъ — счастье.

*) Видѣть брой 13-ий.

ужь, и то, какшо ся извиняваѣтъ овдѣшнивѣ, по причинѣ на училищикѣ приходѣж скудость, или, какшо ся изражаваѣтъ нѣкои, зашо былы болны училищныѣ финанси. Въ приврѣменность-тѣ си реченото Дѣвическо училище, колко шо знамъ азъ, ни единѣ пѣтъ испытаніе не ѣ прѣставило; а какво испытаніе бы прѣставило, и зашо не? всѣкой разумѣвать.

Много пѣти разговоръ са ѣ отворилъ между гражданыѣ за таѣж приврѣменность, и, рѣчи несѣществуваніето на женското имъ училище; нѣ Кукушиетѣ, инакъ родолюбиви и силни ученолюбци, всякога ся извиняваѣтъ съ скудость-тѣ на общинскыѣ имъ приходы. Наистинѣж приходитѣ имъ сѣж мали и незначителни, ѣдвай и съ много затрудненія посрѣщяющи исходыѣ на мѣжкыѣ училища, приходящи же отъ нѣкои само недвижими имоты, отъ кои едни до скоро были подѣ Владычкѣ власть, и ѣдвай сѣж ся отгървали, а другы пакъ постепенно купувани съ прѣстанваныѣ (арисваныѣ) отъ цѣрквыѣ пары, по мое мнѣніе обаче и рѣченный недостатокъ на ж. училище бы ся допълнилъ, само ако они бы показали едно по-силно родолюбіе и пожертвовали бы малекѣж чѣсть всѣкой отъ своего малко имущество. Защо, кога на приврѣменныѣ учителя плащали и плащѣтъ по 2,000 гр. на год. зашо да не ся загрижать да найдѣтъ средство еще за 3—4 жыл. гр та да доведѣтъ едни добрѣ учителкѣж и да си устроятъ добрѣ Дѣвическото си училище, отъ кѣдѣ ке излѣгвать майкы, достойны да отхранятъ добры граждане?.. Това негли бы было неизбѣжна длѣжность на едно Женско Дружество въ Кукушъ; нѣ кѣкъ можетъ да сѣществуваѣтъ подобны Дружества въ градове, кѣдѣшо ни една отъ досегашныѣ жены нѣматъ, шо да знаетъ баримъ едно а, б?

Ето Ви всего, мили Читатели, за Дѣвическото Кукушко училище!!

Дойде рѣдѣтъ сега и за Читалището въ овой градъ.

Въ училищата Кукушкы, какшо и въ всѣкой подобенъ градъ, иматъ много ученици сыромашкы, кои, отъ немапе да си купувать книги и другы за ученіето имъ потрѣбы, останватъ лишени отъ наукѣтѣж; Кукушкыѣ младежи, понеже не сѣж имали или врѣме или обстоятелства згодны да ся изучатъ по-добрѣ, останвѣли си прости и ка-

ко съвсѣмъ да не сж были влегли въ училище, забора-
вляещи и това, що сж нѣкогашъ учили; Около Кукушь ся
простиратъ по четырьтъ точки едно доста широко мѣсто,
имѣюще голѣмъ нуждъ отъ нравствено и вещественно под-
крѣпленіе за развитіето на народныйтъ ни успѣхъ въ про-
свѣтителнѣ часть, притѣспяванъ и угнѣтыванъ всячески отъ
народныйтъ ни противници, а Кукушь, како средоточіе на
това бѣдно мѣсто, по положеніето си длѣженъ ѣ да въс-
пріемень на себе той товаръ за спомаганіе на нуждающы-
тъ ся околны му села или градчина.

Ето тые причины породиха въ нѣкоп и други отъ
Кукушянытъ мыслятъ за едно заведеніе, кое да отгова-
рятъ на горѣрѣченытъ необходимы нужды, какшо сжщитъ
Кукушки, така и на околнытъ села, та и на 1869 год.
прѣзъ мѣсѣца Іулія основаха едно *Читалище*, кое днѣсь
броитъ около 50 членове основатели и повеке отъ 60
спомощници, заедно съ много други извънрѣдни посѣти-
тели, не само отъ младежитъ, ами и отъ Старытъ, и това
правитъ голѣмъ честь въобще на цѣль Кукушь.

Не ѣ мѣсто овдѣ да изложиме уставтъ му подро-
бно, ке кажеме само оти нахождаемъ ся днесъ това
заведеніе въ Епископското сѣдалище, всѣкой недѣлченъ и
праздниченъ день ѣ отворено и приимать освѣтъ подпи-
санытъ членове и много извънрѣдни посѣтители, кои съ го-
лѣмо усърдіе и сѣрдечнѣ радость слушають чтеніето на вѣ-
стницитъ и на други полезны сказки. Всѣкой же посѣ-
титель былъ отъ еднытъ или отъ другытъ длѣженъ ѣ ос-
вѣтъ основното си пожъртвованіе и на всѣкое посѣщеніе
да платитъ по 20 пары.

Програматм още отъ основаніето му почнѣ да ся о-
сжществувать, а голѣмы надѣжди храниме да ся удѣло-
творитъ точно и постепенно да ся разширитъ, ако ѣ въз-
можно, псвече; жялно само що градтъ ѣ како малечкѣтъ,
тека и сыромашкы, та нѣмать отъ жителитъ му ни единъ
такъвъ, що да ѣ въ сѣстояніе да положить едно значи-
телно количество, ами, како що велють нѣкои отъ нашитъ,
«отъ цървы мазъ видиме,» или «отъ мухъ лой.» Найголѣмо-
то пожъртвованіе, що положили до сега измѣжду членове-
тъ читалищны ѣ до 120 гр.; а съ таквы количества знай-
но ѣ всѣкому колко мжчно быдвितъ да ся извършять по-

голъмы работы. Отъ основнытъ пожъртвуванія, коищо отъ начало и до сега полага всѣко членъ, ся ꙗе събрала една малечка касичка, дадена подъ лихва, отъ доходтъ на коѣжъ, заедно съ сумжтъ отъ по 20-тъ пары за посѣщеніе узаконенно ꙗе да ся посрѣтватъ иждивеніята на читалището за вѣстници и. п. книги и другы потрѣбы, какшо и за повѣзможности помощи, кѣдѣ ке быде поголъма нужда по околностѣжъ.

Въ заключеніе на изложеніето ни за Кукушь некарѣчеме оти днесъ за днесъ учебнытъ му заведенія съ малу нѣкои исключенія сѣ горѣ долу въ що годѣ добро състояніе, а надѣжди имамы за напрѣдъ и по добрѣ да ся устроятъ.

Е! милы читатели, доста въ маяхъ въ Кукушь; сега дозволете ми да поминѣжъ кѣмъ Сѣверъ, да дойдѣжъ въ Полеянино или Дойранъ, прѣвъ по ѡмя въ таѣжъ окрѣжностъ градъ и столица на описуемѣжъ Епархіѣжъ, а вторъ по жителството и другытъ общественны работы, за да го опишѣжъ, колко ке ми быдетъ възможно, и него, та ке свѣршижъ, за да не Ви долѣвамъ веке и да Ви глушѣжъ ушитѣ съ таквы дробискуліи.

Градътъ Полеянино, кой такожде ся нахождатъ въ истѣжъ область и окрѣжіе 5 часове на Сѣверъ отъ Кукушь, на подножіето на едниѣ планинкѣжъ или могылѣжъ край едноименното си езерце, и кой съставляватъ заедно съ околнѣжъ си казичкѣжъ едниѣ каймакамлѣкѣжъ, на кого ꙗе столица, въ старо врѣме походящемъ ся, какшо казватъ, малу по назѣдъ, въ планинкѣжъ, до коѣжщо лѣжитъ сега, ся наричалъ „Топлеца;“ а по врѣме послѣ на приходяніето на Турцитѣ, прѣмѣстенъ край езерото, ся наименовалъ *Полятино* или Дойранъ, име, кое му далъ нѣкой Паша — войвода Турскый, ево какъ: Овой, спорѣдъ едно попрѣданіе, що ся дочювало, въ едно зимно врѣме идеещемъ отъ кѣдѣ Истокъ, — отъ Сѣреко заедно съ войскѣжъ си, како приближилъ до источното крайзеріе, и понеже езерото было замързнѣто и покрыено съ снѣгъ така, що прѣдставляло едно широко поле наснѣжено, безъ да знаеть, оти было езеро залѣдено, а не поле наснѣжено, како що го зѣлъ онъ, поминѣлъ си по мразътъ съ всѣжъ си войскѣжъ, како по поле, безъ да го узнаеть даже и до кога го измнѣлъ неповрѣденъ и благополучно. А кога въ пристиганіето му въ градътъ ся научилъ за сѣщность-тѣ на мѣ-

стото, за благодареніе Богу припесель жертвъ, и далъ единъ тридневнъ изобилнъ гозбъ не само на войскарытъ си, нъ и на всѣхъ жители Полеянинскы; а и всѣкой, кой бы поминѣлъ низъ него въ тыя увеселителны дни, былъ гошаванъ за въспоминаніе на случкѣтъ. А градътъ *Полеянино* отъ тога ся нарѣкълъ *Дойранъ*, сир. насыщеніе. Християнеть и сега го наричатъ Полеянино или Полинъ, а Турцитѣ по новото име *Гооранъ*.

А за училищата Полеянинскы не ке ся забавиме толко, колко въ понапрѣжнитѣ. Тые, какшо основѣтъ така и щастіето си ималы не подобры отъ К. училища, даже и понадолне състояніе сѣ были, понеже не сѣ были щастливы да видять ни единъ како горѣрѣченытъ К. учителя, само за единъ годинъ Г-на Андроника, кой и овѣж годинъ дойде да учителствува; нито ся ие вѣвѣлъ Българскыйтъ языкъ, освѣнъ околу 1860 год. и то за малко врѣме, кога учителствува единъ Бълг. учитель, а скоро изгоненъ или отстрѣненъ бывшъ, Българскый языкъ пакъ ся замѣстилъ съ Гръцкыйтъ, кой до оваж годинъ ие служилъ за «терджумалинъ» какшо прѣдъ научнытъ Музы, така и прѣдъ Вышняго и Нелицемѣрнаго Бога. Много пѣти Полинчанеть сѣ желали да са введежъ, какшо почти по цѣлъ Македоніѣ ся введе, майчиныйтъ Българскый языкъ, нъ до сега немогли да сполучять попричиныъ всѣкому извѣстны. А прѣдъ нѣколко мѣсеца како напѣхха още единъждъ по силно Полеянинчанеть, сполучиха да си имѣтъ едно основно (взаимно) Българско училище и единътъ стрѣнъ въ църквѣтъ — Българскѣ. А пакъ и въ Еллинското училище, въ кое учителствувать помѣнutyи Андроникъ Юсефовъ, малу нѣщо по Българскы да ся учять; надѣваме ся же на искроупното и пламенно родолюбіе на добрытъ Полинчаны, до скоро Гръцкыйтъ въ училищата нѣтъ языкъ да ся замѣститъ съвсѣмъ съ сладчейшійтъ ги майчинъ Българскый языкъ, какшо ие всѣждѣ по Българскытъ мѣста, напротивъ мыслиме оти тѣе повике отъ Кукушянытъ ке можѣтъ да устроятъ не само мѣжскытъ си училища, нъ и едно Дѣвическо да основять, понеже и въ приходытъ овѣе сѣ поулеснени нежели Кукушянытъ, и то, ево како.

«Нѣкой Киръ Николичъ отъ сящый градъ прѣдъ врѣме отишълъ по чуждинѣ за печалѣ, и въ чуждинството си

въ Австріѣ доста ся ꙗе обогатилъ: По врѣме послѣ случивитъ ся та умиратъ; а на смъртныйгъ си чясть направилъ завѣщаніе, спорѣдъ кое, освѣнъ що оставилъ на сродницитъ си, приложилъ едно довольно количество пары и за отечеството си Полеянино. Отъ доходѣтъ на тыя пары, дадены подѣ лихвъ въ Австрійското Правителство всѣкогъ годишъ да идѣтъ една сума отъ 10,000 почти грошове. Съ единъ чясть отъ тыя пары сега ежегодно ся омѣжвать, сыромашки и сиротинки дѣвойки, а останалытъ служатъ за заплатытъ на учителитъ. Ето какъ Полиціѣпетъ не ся мѣжътъ только за училищнытъ иждивенія, а до скоро *хасално* училище въ града имъ не сѣ имали.

Чъркви по цѣлѣтъ описуемѣ Епархіѣ сѣществувѣють около 45. Въ Кукушъ 3. въ Полеянино 1, а останлытъ по селата, именно: Въ Женскѣтъ каазѣ, 20 въ Гевгесійскѣтъ, 9, ⁽¹⁾ а въ Карадачкѣтъ каазѣ 7, а въ Полеяниискѣтъ 5.

Имѣтъ и двѣ обители, една въ Карадачкѣтъ каазѣ, близо до Порой, храмъ Св. Великомѣченика Димитрія, управляема отъ Игумена Х. Нака Лазарскы, и друга, новооснованѣта въ Камбарбачкото село, Бугаріево, хр. Св. Атанасія, управляемѣ отъ Инскышкѣ Пелагіѣ.

А Священници; въ врѣмето на Священноизобиліето, кога Гръцкытъ владыци правѣхъ священници безразсѣдно а само и само за пары, имаше повике отъ 75 священници; само въ Кукушъ имало ꙗе 12 души свѣщ. а въ Богдани, село отъ 200 почти домове, 9—10.

А сега, отъ какъ рѣченитъ влад. исчезѣхъ, числото на священницитъ ся намали до 50, едно защо нѣмѣтъ кой да ги рѣкоположвитъ, а друго, защо и Христіѣнетъ усѣтихъ безполезностѣтъ отъ многото и недостойны попове, спорѣдъ Гръцкото изрѣченіе: *πληρομένη ἱερῶν ἀπὸ λησῶν* та ся благодарять и съ помалчинѣтъ. Въ Кукушъ отъ 12-тъ свѣщ. ꙗедвай четворица останѣхъ. Такожде и по селата.

Въ Кукушъ 3-ый Януаріа (Коложега) 1871.

К. А. П. Шликаревъ.

---

(1) Само отъ овѣдъ Вардаръ; а прѣку Вардаръ — 10.